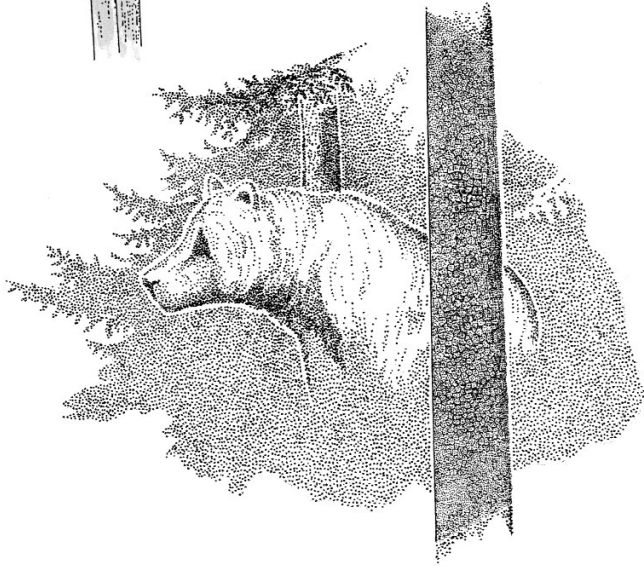
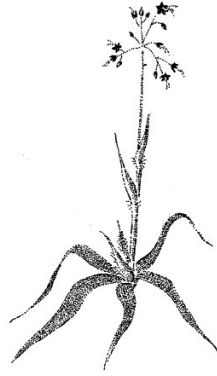
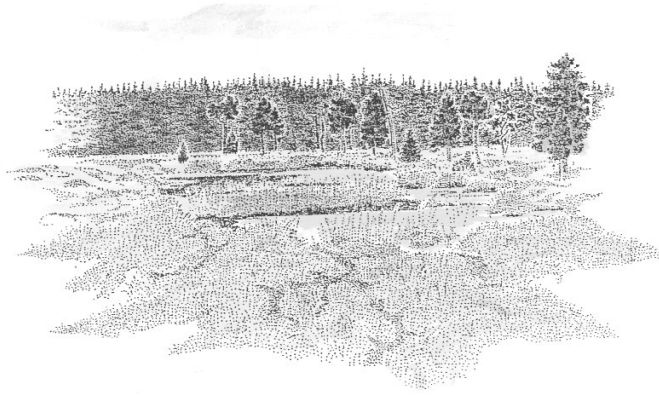

Fageråsens naturreservat

Information från
Naturskyddsföreningen Timrå
www.timra.snf.se

*Framsidas
illustrationer:*

*Göransmyran
Vägvisare
Vårfryle
Björn*

Text och grafisk utformning:
Berry Johansson
Illustrationer och grafisk utformning:
Torgny Nordin [®]

Ett särskilt tack till Stefan Grundström för faktakontroll och goda råd och till Elisabeth Nilsson för utmärkt guidning i området och värdefulla synpunkter.

Fageråsens naturreservat

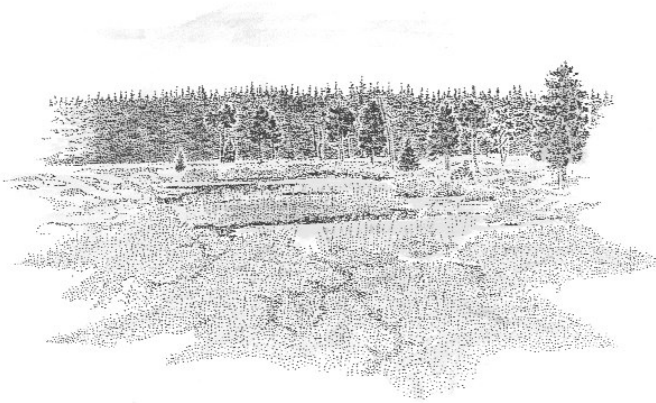
Detalj-karta över Fageråsens naturreservat finns längre fram i häftet.

FAGERÅSENS naturreservat bildades 1985 och utvidgades år 2005, är ett urskogsartat markområde som är beläget i Ljustorp och Liden. Genom reservatet rinner Talleråsbäcken. Reservatet ingår i nätverket Natura 2000.

Området, som ägs av staten genom naturvårdsfonden är på 300 hektar, varav drygt hälften urskogsartade skogar, en naturtyp som allt mer håller på att försvin-

na, och resten myrmark. Stora delar av reservatet drabbades av brand på 1860-talet. Förvaltare av reservatet är länsstyrelsen.

MOTIVET bakom bildandet av reservatet var att försöka bevara ett relativt opåverkat naturlandskap i orört skick och att underlätta för allmänheten att besöka området. År 2005 utvidgades reservatet

På Göransmyran har mossa och torv förskjutits så att det bildas terrasser.

med 50 hektar och samtidigt anpassades skötselplanen så att bränder ingår som en naturlig störningsfaktor, för att göra det möjligt för brandgynnade arter, bland annat tallkapuschongbaggar att överleva. En särskild bränningsplan har upprättats. Enligt denna ska naturvårdsbränning genomföras på 80 hektar av reservatets yta och ytterligare 58 hektar har klassats för eventuell naturvårdsbränning.

RESERVATET nås genom att följa skyltning mot och förbi Ljustorps kyrka.

▫ Följ Bävervägen, väg 331 från Stavreviken. Norr om Lagfors finns skyltning mot Rigåsens naturreservat. Strax efter parkeringen vid Gäddbäcksdammet går en stig in mot reservatet. Utefter stigen passerar en gammal kalkugn.

▫ Om man fortsätter med bilen ytterligare en bit kommer man fram till en parkeringsplats och från denna leder en stig norr ifrån in i reservatet. En annan stig leder till kulturreseptatet Rigåsen i Sundsvalls kommun. En bosättning (fjällställe) från 1600-talet, som i dag erbjuder övernattningsmöjligheter.

STIGARNA i och till reservatet har sökts fram av Elisabeth Nilsson och därefter

märkts ut med gul färg på träden. De användes redan på 1600-talet av de finska nybyggarna, som den tidens kommunikationsleder när de koloniserade skogarna i området. Längre fram användes de av arbetskraften vid kolning, skogsbruk och flottningsarbete i skogen.

GEOLOGIN i området har under årtusendena formats av inlandsisen och rinnande vattenmassor. Åsar har byggts upp och i sänkor har myrar etablerats. På Göransmyran har mossa och torv förskjutits så att det bildas terrasser. Dessa näringsfattiga, ofta sluttande myrar och moränåsar, i folkmun kallade krång, är till stor del underlag för växtligheten i området. Lövskog och Talleråsbäckens dalgång är andra naturtyper i reservatet.

MYRLANDSKAPET, som består av både mossar och kärr, har här påverkat landskapsbilden på ett påtagligt sätt. På den sluttande myren har mossa och torv förskjutits, så att terrasser formats. Dessa fungerar som dammar med påföljd att små myrtjärnar bildats. Här blommar både näckros och vattenklöver. Fageråsens naturreservat är en provkarta över de olika typer av mossar, myrar och kärr

som finns i vårt landskap. Myren, mossen kan ofta bestå av ofullständigt nedbrutet organiskt material ner till ett stort djup.

GÖRANSMYRAN och andra gräs- och starrmyrar användes förr som slåttermark. Gräset användes som föda till kreaturen. Både får, kor och hästar gick även på sommarbete i skogen.

Hästarna, som på vintern användes för att dra fram timret, gick på sommaren lösa i skogen. För att skydda sig mot, och för att bli av med olika insekter samlades de och sparkade upp sand, som de sedan rullade sig i. Utefter den västra grenen av stigen genom reservatet finns en sådan kulle fortfarande synlig. I folkmun kallas dessa för hästtomma. Att den fortfarande är synlig beror på att växterna haft svårt att etablera sig i den magra marken.

I MYRLANDSKAPET avtar antalet arter av blommor, buskar och träd. Man kan dock ofta få se den vanliga orkidén Jungfru Marie nycklar. I stället ökar grupper som starr och mossor. Bland starrarterna finns bland annat trädstarr och flaskstarr.

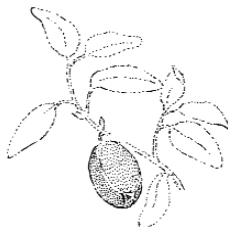
I liknande myrlandskap är vitmossor som praktvitmossa, spärrvitmossa, uddvitmossa, björnvitmossa och klyvbladsvitmossa vanliga. Här finns kärrviolen och tranbäret med sin lilla cyklamenliknande blomma. Hjortron, kråkbär och odon liksom ljung föredrar öppnare och torrare mossar.

TILL MYRENS FÅGLAR hör trana, gulärla och ljungpipare. Dessutom orre, gluttsnäppa, storspov och grönbena.

Av insekterna är förstas mygg en till mängden stor grupp. Sländor, dykare och skraddare förekommer också i vatten-samlingarna.

För de flesta av skogens däggdjur är myren en viktig del av försörjningen. Det gäller bland annat för älg, räv, björn och hare.

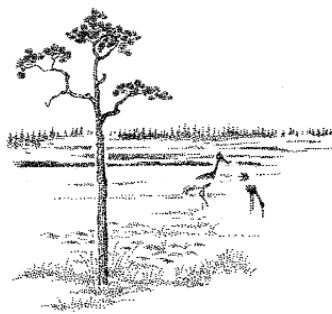
GRANSKOGEN, och främst då den gamla, återfinns i huvudsak längs Tällersåsbäcken i den södra delen av reservatet. Det rinnande vattnet för med sig

*Odonet
föredrar
öppnare
och torrare
mossar*

näringsämnen som gynnar träden. Här fick granen också skydd av vattnet vid branden i början på 1860-talet. Man kan därför finna träd med en ålder på cirka 200 år.

Många döda träd står kvar som torrakor eller har fallit omkull och befinner sig i olika grad av nedbrytning. De döda träden utgör en bra livsmiljö för ofta ovanliga svampar. Här i Fageråsen har man bland annat registrerat sällsynta arter som lappticka, harticka, köttticka, granticka, ullticka, gränsticka och doftskinn.

*Tranor på
myren.*

Även den sällsynta skalbaggen liten barkplattbagge trivs här.

Gammal fuktig granskog har också sina orkidéer. Här förekommer korallrot och spindelblomster. Dessutom finner man klotpyrola, ekorrbar, skogstjärna och linéa, samt mossviolen med sin nordliga utbredning i landet.

Bland spörväxterna byts här myrens vitmossor mot arter som den vackra purpurvitmossan och trindgrenad vitmossa. Skogsfråken, ekbråken och revlumner tillkommer också.

Den vintergröna tågväxten vårfryle visar här sina små men vackra blommor.

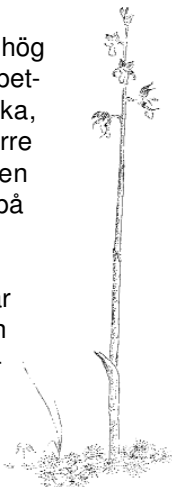
Här finns även gräset brunrör, som blir sparsammare ju längre söder ut man kommer. Bland lavarna har man funnit den sällsynta ringlaven och den mindre vanliga violettgrå tagellaven samt skrovellaven.

Med tillgång på skog av hög ålder följer också hackspettar. Här finns spillkråka, tretåig hackspett och större hackspett. I myrkanten kan man också stöta på videsparvar.

TALLENS egenskaper är många. Det som kan framhållas i detta sammanhang är framför allt förmågan att utvecklas i näringsfattig miljö. Dessutom är trädet brandtåligt på grund av sin tjocka bark. Trädet

förekommer på såväl blöta myrar som torra grusåsar och på berg där näringen är sparsam. Som en följd av tallarnas förmåga att överleva bränder är de ofta äldre än granarna, där skogsbruket inte har påverkat.

Fageråsens tallar av högre ålder bär spår av skogsbranden på 1860-talet. En del av dem är mellan 200-350 år. Växtsättet och hög ålder gör att många tallar fått ett

Korallrot

karaktäristiskt utseende. Många av dem har därför genom tiderna fått tjäna som landmärken för vandrare i skogslandet.

Marken under tallarna på åsarna uppvisar växter som också vittnar om lågt näringsinnehåll.

Orkidén knärot med sina typiska bladrosetter och vita blommor förekommer.

Risen är kråkbär och lingon. Blommor som gullris och björkpyrola blir vanligare liksom gräsen krustätel och rödven.

Marklevande lavar som olika bägarlavar och fönsterlav hör till landskapet och ersätter ofta gräs på den näringsfattiga marken. Bland de svamparter som nyttjar tallens ved har citronticka påträffats.

Med de vidsträckta skogarna följer också fåglar som den av skogsarbetare omtalade och älskade lavskrikan. Även den sägenomspunna korpen finns här liksom tjäder. Dalripan verkar ha en fast stam i området. Med lite tur kan du också få se tallbit. Dubbeltrast är vanlig på de torra tallåsarna i reservatet.

Goda sorkår kan både jorduggla och fjällvråk beskådas.

Björn och räv nyttjar moränåsarna för att gräva ut skydd mot väder och/eller angräpare.

LÖVTRÄDENS närvaro i skogslandet på-

Vårfryle

Spillkråka

verkar insekts- och därmed även fågel- livet på ett positivt sätt. De större inslagen av lövträd som påträffas i obrukad skog är asp-kolonier. Aspen uppträder gärna i gränslandet mellan

Lingon

gran- och tallskog. Stor aspticka har påträffats på gamla aspar i sådana kolonier i området. Då aspens bark håller ett högt pH-värde föredrar många lavar att slå sig ner på dess stammar, bland annat den färggranna väggslaven. Den rödlistade aspgelélaven är direkt knuten till asprådet.

Björken som ofta förekommer mellan myr och skog är värd för olika vedsvampar, som björkticka, sprängticka, fnöskticka och eldticka.

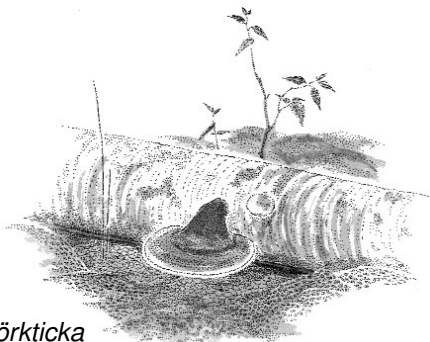
Björkpyrola

de innanför skjortan när man gick på dans. Arten har inte påträffats här men miljön runt Talleråsbäcken främjar dess utveckling.

TALLERÅSBÄCKENS DALGÅNG och raviner är en förutsättning för många livsformer. Vattendrag skapar variationsrik natur och jämn och hög fuktighet. Gran-skogen omkring Talleråsbäcken, som tidigare beskrivits, är ett exempel på detta. Genom att artvariationen på växtlighet

ökar i dessa miljöer ökar även art- och variationsrikedomen bland insekter och fåglar som är beroende av dessa.

Livet i bäcken gynnas också av att skogen och övrig växtlighet omkring skuggar och av att insekter och organiskt material faller ner i bäcken. Av den anledningen finns vid Talleråsbäcken flera intressanta

Björkticka

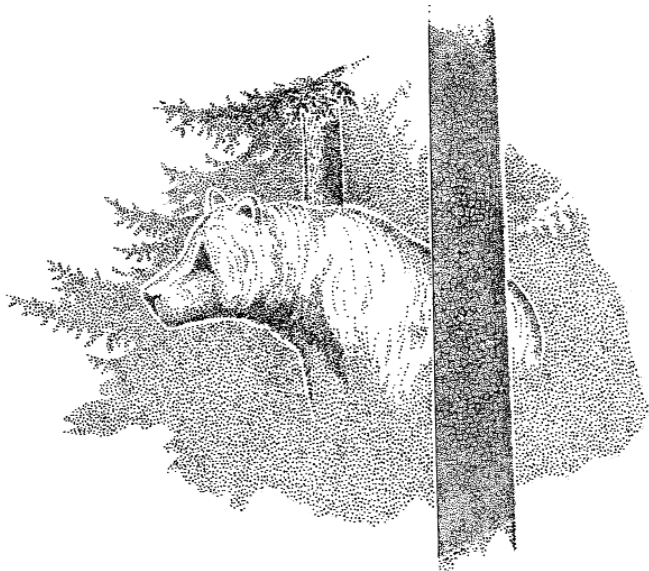
mossor, till exempel knoppvitmossa och kärrkamossa. Här trivs även trådtåg i sumpområdena.

Tyvårr har delar av myrarna och bäckzoner vid Talleråsbäcken kalkats två gånger, 1987 och 1989. Följden blev stora skador på sporväxterna. I gengäld var säkert kalkningarna positiva för livet i och omkring vattendragen nedströms, som bland annat innehåller bäcköring, dagsländor och många andra känsliga arter.

DET RÖRLIGA FRILUFTSLIVET har förstås ett eldorado i Fageråsens naturreservat. Förutom härliga promenader på sommaren ger myrmarkerna en utmärkt terräng för långfärdsturer på skidor. Vad går egentligen upp mot att få öppna terrassen och ta fram mackorna efter någon timmas ansträngning?

TYSTNADEN och stillheten är Fageråsens främsta kännetecken. Den räcker för alla om vi är rädda om den.

*Bland invånarna
i Fageråsen finns
bland annat björnar*

FOR ATT SKYDDA den värdefulla natu-
ren i Fageråsens naturreservat krävs
förstås särskilda hänsyn. De föreskrifter
som reglerar allmänhetens och markä-
garens uppträdande i reservatet är utfor-
made med stöd av naturvårdslagen.

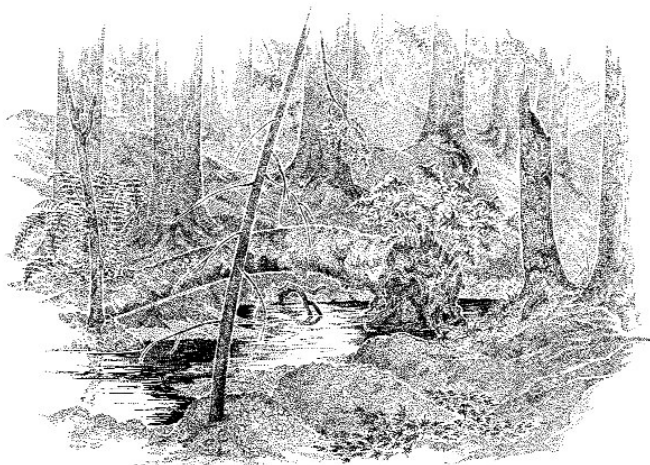
Här följer några enkla, men viktiga regler.

1. Det är förbjudet att göra åverkan på

mark och växtlighet, till exempel genom
att bryta kvistar, fälla eller på annat sätt
skada levande eller döda träd och
buskar.

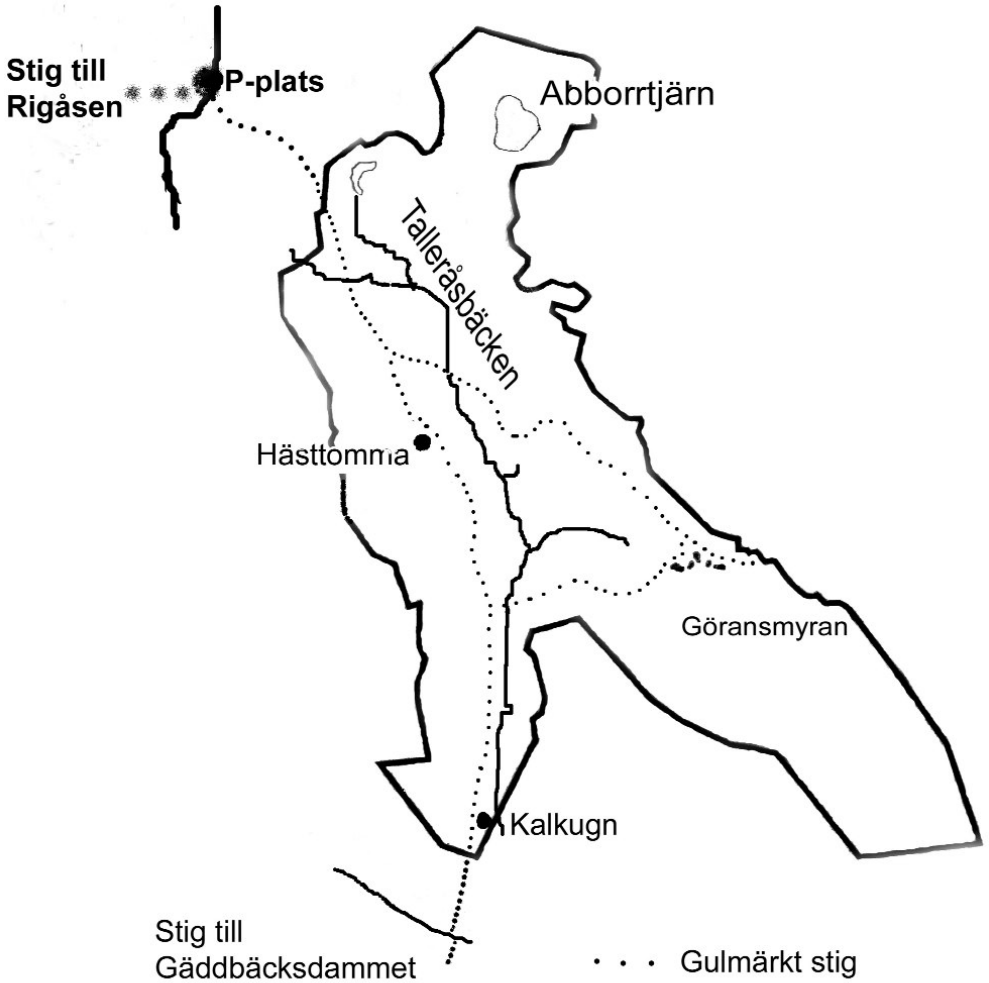
2. Det är förbjudet att gräva upp eller
plocka örter, gräs, mossor och lavar.

3. Det är förbjudet att medvetet störa
djurlivet.

Utefter Talleråsbäcken finner man sådana här fuktiga granskogsmiljöer.

Detalj-karta över Fageråsens naturreservat

Allemansrätten

I Sverige har alla en unik rätt att röra sig fritt i naturen. Detta kallas för allemansrätt. Det enda stället i svensk lagstiftning där denna rätt nämns vid namn är i naturvårds-lagens första paragraf. Där står det att “naturen är tillgänglig för alla enligt allemansrätten”.

Däremot omtalas ingenstans i lagstiftningen vad denna allemansrätt innebär i klartext. Det har helt enkelt utbildats en sedvänja att man får vistas på annans mark utan att be om lov.

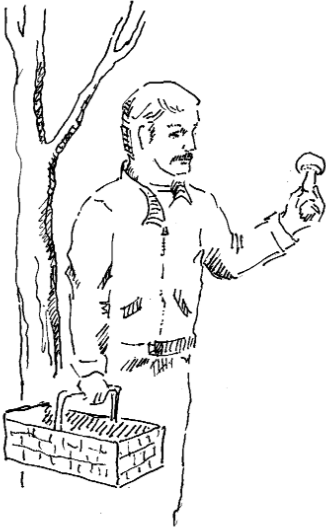
Men man får inte bära sig åt hur som helst. Förutsättningen för allemansrätten är att vi visar hänsyn till växtlighet, djurliv och människor och vi inte får göra skada på mark och egendom. Man kan alltså förutom allemansrätten även tala om en allemansskyldighet.

Det här får du göra:

- ▣ Promenera och åka skidor över annans mark utanför tomt.
- ▣ Färdas fritt över annans vatten.
- ▣ Bada vid strand som inte ligger inom tomt.
- ▣ Plocka vildväxande blommor, bär och svamp utanför tomt.
- ▣ Slå läger ett dygn, men inte för nära tomt.
- ▣ Elda utanför tomt om det kan ske utan brandfara och med bränsle som är tillåtet att använda.
- ▣ Gå, rida och cykla på enskild väg.

Det här får du inte göra:

- ▣ Skada mark, träd, buskar eller gröda.
- ▣ Utan lov färdas över tomt, plantering eller annan äga som därigenom kan skadas.
- ▣ Använda brygga, boj, brunn eller annan anläggning som tillhör annan person.
- ▣ Skräpa ned.
- ▣ Föra oljud genom till exempel högljudd musik.
- ▣ Ta fåglars bon eller ägg.
- ▣ Fiska eller jaga utan tillstånd.
- ▣ Göra upp eld då det finns risk för brand.

Kom ihåg

- ▣ att inte skada stängsel eller underlåta att stänga grindar.
- ▣ att inte trafikera annans mark eller privat enskild väg med motorfordon.
- ▣ att inte tälta längre tid än ett dygn eller för nära hemfridsområde utan markägarens tillstånd.
- ▣ att inte plocka eller gräva upp fridlysta växter med rötterna även om de skulle växa på egna tomten
- ▣ att det kan gälla speciella regler i ett naturreservat.
- ▣ att visa respekt.

Vill Du ha mer information?

Kontakta
Timrå Turistbyrå
Köpmangatan 55
861 31 Timrå
Tel 060-57 85 60
turism@timra.se

Utgiven av

Timrå

Naturskyddsförening

i samarbete med

April 2007

TIMRÅ KOMMUN

Pris: 10 kr